

PENSEM SOBRE MAASTRICHT

Luis de Sebastián - Eduardo Rojo - Cristianisme i Justícia

1. Europa: convergència i solidaritat

Luis de Sebastián

2. Nova Europa i dimensió social. Utopia o realitat?

Eduardo Rojo

3. Opinió dels sindicats

4. Temes per pensar sobre Maastricht

Cristianisme i Justícia

1. EUROPA: CONVERGÈNCIA I SOLIDARITAT

Luis de Sebastián

(Aquest text, inicialment, va ser publicat al llibre *Mundo Rico, Mundo Pobre*, Sal Terrae 1992, pàgs. 66-88. Es reproduïx ara, amb l'autorització de l'editor, i retocat a fons per l'autor per al present Quadern.)

La situació d'Europa mereix un capítol a part. Qualsevol discurs sobre solidaritat avui dia passa per la presa de consciència de les nostres possibilitats i les nostres limitacions com a membres d'aquesta Comunitat que és l'Europa de Maastricht. Aquest capítol s'articula de la següent manera. Primer veurem com està Europa, quins problemes ens presentarà i quines solucions ens pot oferir. [...]

1. El compromís de Maastricht i les seves conseqüències

Com ja se sap prou bé, el 10 de desembre de 1991 va tenir lloc una reunió de caps de govern dels països comunitaris a la ciutat holandesa de Maastricht. En aquesta reunió es va discutir i es va aprovar el *Tractat de la Unió Europea*, que entre altres coses de menys transcendència fixava uns objectius i uns procediments per assolir la *Unió Monetària*. El Tractat hauria de ser ratificat pels respectius països segons les provisions constitucionals de cadascun.

El que va succeir a Maastricht és important per les conseqüències concretes que té per a tots els ciutadans de la Comunitat. Allà es van posar uns objectius molt concrets per aconseguir allò que es va anomenar *convergència*.

Convergència és l'acció de *convergir*, *arribar on són els altres*. La *convergència* d'Espanya amb Europa es pot entendre de dues maneres: com a convergència real o com a convergència de polítiques econòmiques.

a) *Convergència real*

Seria posar-se al nivell de vida mitjà de la CEE, assolint-ne la mitjana d'ingrés per càpita, com a mesura àmplia del nivell de desenvolupament econòmic i benestar social, una mesura imperfecta però útil. Aquesta mesura s'obté simplement dividint el valor del Producte Nacional d'un any pel nombre d'habitants. I tot i que és una mesura imperfecta per moltes raons, s'ha purificat de manera que s'ajusta per tenir en compte el poder adquisitiu de cada país, i serveix per comparar nivells d'activitat i guanys econòmics en un període determinat. La comparació d'aquesta dada per a diversos països dóna una informació útil, si bé de vegades és òbvia: que Suïssa, per exemple, té l'ingrés per càpita més alt del món; Kuwait i l'Aràbia Saudita també el tenen molt alt; que la Xina el té baix; que Mali encara el té més baix.

- 1., Alemanya, 14.985, dòlars
- 2., Bèlgica, 13.587,
- 3., Dinamarca, 14.594,
- 4., **Espanya, 10.244,**

5., França, 14.565,
6., Grècia, 7.253,
7., Holanda, 13.709,
8., Irlanda, 8.984,
9., Itàlia, 13.902,
10., Luxemburg, 17.192,
11., Portugal, 7.360,
12., Regne Unit, 14.345,
promig CEE (no ponderat), 12.560,

Doncs bé, segons aquesta mesura, Espanya només té el 81,5% del nivell mitjà d'Europa. Nivell mitjà en el qual també hi som nosaltres, i que si estigués ponderat pel pes relatiu de les economies seria lleugerament major. Això vol dir que encara ens falta un 20% per arribar a un nivell mitjà. És a dir, Espanya és un dels països menys desenvolupats de la Comunitat. Alemanya té un nivell de vida (mesurat per l'ingrés per càpita sense correccions per tenir en compte les diferències de poder adquisitiu), que gairebé és el doble (97,5%) que nosaltres, i França en té un 75% més. *Per tant, en un primer sentit, convergència significa posar-nos al nivell de desenvolupament dels països rics d'Europa.* I encara que no sigui el nivell dels més rics (Alemanya, Dinamarca, Luxemburg), si més no, al nivell dels segons més rics.

b) Convergència de polítiques econòmiques

Hi ha un segon significat de convergència que és coincidir en els resultats macroeconòmics de determinades polítiques: *inflació, dèficit del govern, tipus d'interès, deute públic, balança de pagaments*, etc. Són les variables de què ara ens parlen sempre, perquè simbolitzen els objectius de la política econòmica del govern. Aquest sentit de “convergència” és diferent de l'anterior, perquè podem convergir teòricament i pràcticament en aquestes mesures macroeconòmiques i no convergir en les altres.

En aquest segon sentit, *convergència* significa que hem d'aconseguir *una estabilitat monetària* molt semblant a la que tenen els països de moneda més estable, com era Alemanya fins fa un any i mig. La *convergència de Maastricht és convergència en estabilitat monetària i en res més*. Se suposa que l'estabilitat monetària és un pre-requisit indispensable per fer que la Unió Monetària funcioni, i eventualment aconseguir majors taxes de creixement i arribar d'aquesta manera a la convergència real o convergència en nivells de vida.

Estabilitat monetària i creixement de la producció són dues coses ben diferents i completament separables. A Espanya, per exemple, hem tingut taxes elevades de creixement als anys seixanta i setanta amb unes taxes moderades d'inflació, menys moderades de les que tenim actualment. Durant el període 1965-1975, el creixement anual de l'índex de preus (inflació) va ser del 8,5%, mentre que la taxa anual mitjana de creixement va ser del 6,6% (BAIGES Josep, César MOLINAS i Miguel SEBASTIAN, *La Economía Española 1964-1985: Datos, fuentes y análisis*. Instituto de Estudios Fiscales, Madrid 1987). L'experiència d'altres països d'alt creixement com Israel, Brasil, Corea del Sud, Xile, etc., també mostra que es pot créixer molt ràpidament amb una inflació moderada.

Per tant, reduir la inflació al 2% –l'objectiu cap on realment s'apunta– no és necessari per poder assolir el creixement que necessita Espanya per atrapar els altres països. El que es vol

aconseguir amb una inflació tan baixa és que la Unió Monetària no causi a l'economia espanyola danys enormes, que s'esdevindrien si la competitivitat en la indústria i en els serveis fos molt més baixa que en altres nacions, en aquest cas parts de la Unió Europea. Ens passaria una mica com a l'Alemanya Oriental després de la seva unió política i monetària amb la República Federal: que la desocupació és enorme, les fàbriques estan tancant, els serveis no s'utilitzen i el producte regional ha minvat. Això podria succeir a Espanya si es fa una unió precipitada i en males condicions de convergència real, amb la diferència que no hi hauria les generoses aportacions pressupostàries que l'Alemanya de l'Oest dóna a l'Est.

2. Els criteris de la convergència monetària

La convergència monetària implica moltes coses.

1. En primer lloc, tenir una *taxa d'inflació* propera a la mitjana d'Europa. A la cimera de Maastricht s'ha donat una regla molt precisa per mesurar el grau de convergència en la inflació. S'han d'escollir els tres països europeus (dels dotze que constitueixen la Comunitat) que tinguin la inflació menor i fer-ne una mitjana. La convergència en la taxa d'inflació significa que el 1996 tots els països que vulguin entrar a la Unió Monetària i Econòmica de la Comunitat han de tenir una inflació que passi d'un punt i mig d'aquesta mitjana.

Per exemple, al gener del 1993, els països que tenen menor inflació són Luxemburg, Bèlgica i França, amb una taxa mitjana del 2,25% d'inflació anual. Afegint-hi un 1,5% com a marge de tolerància, donaria un valor màxim del 3,75%. Per tant, en aquest moment, Espanya no compleix aquest requisit perquè la taxa d'inflació anual ha estat del 5,6%, 1,85 punts percentuals per sobre del valor màxim permès. Estem gairebé dos punts fora de la convergència de Maastricht en aquesta qüestió de la inflació. Per cert, que en aquests moments, Alemanya, que ha tingut una inflació anual del 4%, també estaria per sobre del valor discriminant, i ara no podria entrar a la Unió Monetària (És clar que, si no hi entra Alemanya, no hi ha Unió Monetària, perquè el que ens interessa a tots els països és apropar-nos a l'estabilitat monetària que ha tingut el marc alemany des que es va establir el 1952).

2. Un altre criteri que s'ha fixat a Maastricht és que el *tipus d'interès* a llarg termini (l'interès dels bons del tresor, per exemple) no pot sobrepassar més que en 2 punts la mitjana dels tres països amb un interès més baix. En aquests moments, l'interès més baix dels tres països és del 7,6% (bons del govern a llarg termini). Dos punts més dóna un nivell d'acceptació del 9,6%. Espanya té un tipus del 12,07, un dels més alts d'Europa, la qual cosa vol dir que ens sobren dos punts i mig, i que també estaríem fora de la UEM per aquest criteri de convergència.

3. El tercer criteri és el *dèficit del govern*, la diferència entre despeses i ingressos, no sols del govern central sinó de les administracions públiques (comunitats autònomes i ajuntaments). Aquest dèficit no pot ser més del 3% del producte nacional. Nosaltres, a l'exercici passat, vam tenir un dèficit del 4,45% del PIB. Per tant, segons aquest criteri, continuem fora de la convergència.

Per aquest criteri, Alemanya, que el 1993 ha enregistrat un dèficit públic del 6%, tampoc estaria preparada per entrar a la Unió. Aquestes dades de l'economia alemanya indiquen dues coses: que la situació d'Alemanya després de la unificació és molt delicada, i que l'assoliment dels objectius fixats a Maastricht està més lluny cada vegada, perquè no es pot fer res mentre

Alemanya no es recuperi i compleixi els criteris de convergència que es van establir, precisament, per iniciativa i pressió del govern alemany.

4. El quart criteri és que el *deute públic*, el deute de les administracions públiques, no passi del 60% del Producte Nacional. Això sí que ho complim, perquè el deute nacional espanyol és del 46% del Producte Nacional. Per tant, estem dins del marge de convergència en aquest punt.

5. S'hi podria afegir un cinquè criteri que és implícit, però molt important. La *banda d'oscil·lació de la pesseta* dins del Sistema Monetari Europeu ha de passar del 6% actual al 2,25%, que és el normal en el sistema. En aquest Sistema, una moneda, per exemple el franc francès, només pot oscil·lar en la seva relació amb el marc alemany en 2,25% de més (cap amunt) i 2,25% cap avall, cosa que dóna una banda del 4,50. El tipus de canvi de les monedes pot oscil·lar per efectes del mercat, però *únicament dins d'aquesta banda*. Quan una moneda s'acosta al límit de la banda i hi ha perill que la traspassi, es posen en marxa uns mecanismes (intervenció dels bancs centrals) que fan que la paritat de la moneda es quedi dins de la banda.

En el SME hi havia tres països que tenien una banda ampla: un és Espanya, un altre era el Regne Unit, que va abandonar el Sistema de Canvis arrel de les tempestes monetàries del setembre del 1992, i més recentment, Portugal. La banda ampla significa que té un rang d'oscil·lació del 6% cap amunt i 6% cap avall; o sigui, un marge del 12% per moure's i poder compensar els efectes d'una inflació més gran. Per entrar en la Unió Monetària Europea, tots els països han d'estar a la banda estreta. De manera que Espanya ha de reduir la seva banda d'oscil·lació en 7,50 punts percentuals. Ateses les dues devaluacions sofertes l'any passat, i la inestabilitat que afecta el Sistema Europeu de Canvis, aquest objectiu avui dia (gener del 1993) és poc menys que impossible.

3. El Pla de Convergència

Què significa a la pràctica el compliment d'aquests criteris de convergència? Significa el que s'ha anunciat en el Pla de Convergència. És a dir, quines mesures es prendran per:

- * Baixar la inflació al 4% en aquests quatre anys i mig fins al 1996.

- * Alhora, baixar el tipus d'interès a llarg termini en 2 o 3 punts.

[N.B. Els nivells a finals del 1996 dependran del que passi amb els altres països, perquè si els altres baixen més la inflació, caldrà baixar-la més. Les xifres que s'estan donant són les que hi ha a mitjan 1992, però la convergència es mesurarà el 96]. A més:

- * Cal reduir el dèficit fiscal.

- * El deute públic pot créixer encara una mica, però el seu creixement no seria compatible amb la reducció del dèficit.

- * Potser caldrà reduir la paritat de la pesseta per entrar a la banda estreta.

Aquests cinc objectius representen un pla d'ajustament prou sever, perquè l'alternativa és acceptar l'Europa de dues velocitats; en termes futbolístics, l'existència d'una primera i una

segona divisió. És clar que els nostres governants i homes de negocis han optat per al primera divisió. En efecte, els països que el 1996 compleixin els criteris de convergència, si són suficients (i –això ho afegeixo jo– si Alemanya n'és un) formaran la Unió Monetària i Econòmica, com *mai* no s'ha donat entre països sobirans, sinó més aviat a l'interior d'estats sobirans, com ara als Estats Units d'Amèrica o a la República Federal d'Alemanya o a l'estat de les autonomies d'Espanya.

Els països que no compleixin els criteris d'acceptació es quedaran al marge, dins del Mercat Unic –això sí–, però anant a segona velocitat pel que fa a la integració monetària; a la segona divisió, com si diguéssim. Aquests països s'integraran a la Unió Monetària tan aviat com compleixin els criteris de convergència. Aquesta possibilitat és una opció per a Espanya. És una opció que, segons la meua opinió, caldria discutir a fons: la possibilitat d'anar a la segona velocitat, perquè ens costarà tant mirar d'estar “a punt” en quatre anys i mig, que cal preguntar-se si valdrà la pena l'esforç. Molts autors afirmen que per a certs països, i Espanya en podria ser un, seria millor integrar-se a la Unió Monetària quan hi hagi les condicions adients. Aquesta és una opinió poc popular, però ningú s'ha molestat a examinar-ne els mèrits seriosament.

Aquest és un tema força seriós. Si no se'l planteja el govern, se l'hauria de plantejar la societat civil, i l'Església, la gent que pensa en els pobres i que se'n preocupa. Ens hem de plantejar si el cost d'entrar a la Unió Econòmica Monetària al gener del 1997, que cada dia que passa sembla més ingent, mereix realment els sacrificis que es demandaran i que s'imposaran als més pobres de la nostra societat. Perquè el que s'ha de fer no és un esforç menyspreable:

— *Combatre la inflació*: els salaris no poden créixer molt. I no perquè no hagin de créixer, sinó perquè el govern prendrà mesures que faran que no creixin. Sembla obvi que les mesures contra la inflació, a falta de noves idees, posaran l'accent en la contenció salarial i en la liberalització del mercat de treball.

— *Alhora, el tipus d'interès ha de baixar*. Fins fa poc, la inflació, mal que bé, s'ha contingut a base d'un tipus d'interès molt alt. És a dir, fent car el diner, perquè costi més l'ús del diner i costi més consumir. Però amb un tipus d'interès alt, també costa més invertir, fer cases, comprar cotxes, etc., perquè els costos del finançament són alts. El que ha de fer el govern ara és combatre la inflació amb més energia del que s'ha fet fins ara, però sense fer servir el tipus d'interès, com ha estat fent. Perquè, tal com hem dit, el tipus d'interès també ha de baixar.

I, aleshores, quin instrument queda per baixar la inflació? Només n'hi ha dos: la política de rendes i la política fiscal. Política de rendes, que en teoria també s'ha d'aplicar als guanys del capital, però que afectarà desproporcionadament el creixement dels salaris.

Política fiscal que consistirà en l'elevació dels ingressos, o sigui més impostos (IVA al 15%) i menys despeses (per exemple, reducció de les prestacions per desocupació). En resum, que ens esperen uns anys d'ajustament.

4. La convergència macroeconòmica contra la convergència real?

Sobretot la *restricció de la despesa pública* és un problema que afecta a la primera definició

de convergència, la convergència real, perquè, què s'ha de fer per arribar al nivell de vida mitjà de la Comunitat? Què és el que diferencia Espanya d'un país com França, Bèlgica o Alemanya? El que ens diferencia és el nivell de vida. No el nivell de vida a Madrid, o a Barcelona, sinó el nivell de vida en els pobles, a les ciutats petites, com Salamanca, Burgos, Palència o Conca, i en els nuclis germans rurals, que estan completament abandonats. Convergència real implica elevar i dignificar la vida en el camp i eliminar les bosses de pobresa tan gran que hi ha a les ciutats, millorar les comunicacions, oferir millor formació professional i tenir millors universitaris i científics en unes Universitats que eduquin millor a la gent.

En un mot, per arribar a aquesta convergència real, en el primer sentit descrit, s'ha de realitzar a les àrees estratègiques una despesa pública més gran i més eficient del que s'ha fet fins ara, però, d'altra banda, aquesta despesa pública no pot ser tan alta que contribueixi al dèficit. El que molts temem és que aquestes despeses no es realitzin, perquè són despeses d'inversió, i és sabut que sempre és més fàcil retallar les despeses d'inversió que no les de funcionament. De la qual cosa es dedueix que *hi ha la possibilitat que, per tal d'arribar a la convergència macroeconòmica, se sacrifiqui la convergència real.*

Ho repetiré una vegada més: entrar a l'Europa de la primera velocitat, entrar a la Unió Monetària i Econòmica del gener del 1997 és una operació *que té uns grans costos socials per a Espanya*. Tanmateix, cal preparar-se perquè aquests costos vindran, atesa la determinació del govern. L'operació no és només tècnicament complicada i difícil d'aconseguir, és que a més estem vivint en una època de gran conflictivitat social. Aquestes accions no són casualitats, sinó, òbviament, el resultat d'accions de grups de persones que volen defensar els seus ingressos i la seva posició en la societat i en el repartiment del Producte Nacional. Per tant, temem que a Espanya *li espera un ajustament amb una conflictivitat anunciada.*

5. Convergència i cohesió

Veient totes aquestes dificultats, sens dubte, Felipe González va demanar a la reunió de Maastricht la creació d'un Fons de Cohesió que ajudés els països en què la convergència tingués majors costos socials. González va afirmar que “no podem fer l'ajustament sense que algú ens ajudi, per tant hi ha d'haver cohesió”. De Maastricht, Felipe va venir amb una promesa incorporada en un protocol (no al cos del Tractat) que hi haurà un *fons de cohesió* dotat pels països més rics per facilitar aquest ajustament que s'ha de fer, de manera que els dos conceptes de convergència no s'exclouin mútuament. El tracte que es va fer a Maastricht és que els països menys eficients fan l'ajustament, i la Comunitat els dóna fons per elevar les seves infraestructures, el seu capital humà, la formació professional, la investigació i el desenvolupament i la Universitat.

Això no obstant, després de la reunió de Lisboa de finals de juny, la cohesió es va posar en entredit. Pressionats pels problemes econòmics interns, *els països rics es van fer enrere*. Ni tan sols es va determinar una data per a l'inici dels desemborsaments del Fons de Cohesió, ni se'n van fixar les quantitats. La presidència anglesa (segon trimestre del 1992) i els alemanys, estan fent tot el possible perquè els fons de cohesió no siguin abundants, sense adonar-se (o, qui sap?), que poden estar definint una comunitat de rics dintre de la Comunitat Europea.

En la reunió d'Edimburg, amb la qual es va concloure la presidència britànica, Espanya va assegurar l'existència de fons de cohesió, per bé que no amb la quantitat que s'havia discutit a

Maastricht.

En un any, des que es va celebrar la reunió de Maastricht, han canviat moltes coses al si de la Comunitat Europea. El 2 de juny els danesos van refusar el Tractat de Maastricht (per 50,7% de vots negatius contra 49,3% d'afirmatius), cosa que va crear una situació jurídica complicada i una situació política delicada. Els francesos, al juny, van aprovar per un petit marge un referèndum que la Constitució francesa no exigia per refrendar el Tractat de la Unió, però que Mitterrand va endegar per enfortir la Unió Europea. Els resultats del referèndum gairebé l'enfonsen. Al setembre hi va haver unes tempestes monetàries que quasi desfan el Sistema de Canvis dintre del Sistema Monetari Europeu, un instrument necessari per arribar a la Unió Monetària.

La solidaritat a l'interior de la mateixa Comunitat és el primer problema de *solidaritat que té Europa*. Un problema de solidaritat interna que projecta ombres sobre la capacitat de la nova Unió Europea que es va dissenyar a Maastricht per afrontar amb generositat els problemes de solidaritat amb el món exterior. Les mesquineses que dominen les negociacions presents entre membres de diferent nivell de desenvolupament (el que hi ha a l'arrel del “no” danès al Tractat de Maastricht) abonen les pors dels que creuen que la Unió Europea serà una fortalesa tancada als que en quedin fora, una “Fortress Europa”, com diuen els nord-americans. Espanya, que està experimentant a la seva pròpia economia les mesquineses dels membres més rics de la CEE, hauria d'aprendre'n la lliçó i esdevenir un país campió de la solidaritat cap endins i cap enfora.

2. NOVA EUROPA I DIMENSIÓ SOCIAL. UTOPIA O REALITAT?

Eduardo Rojo Torrecilla

(Aquest text recull, amb l'aprovació del seu primer editor, els epígrafs II, III, Vi i 'Recapitulació' de la conferència pronunciada per l'autor el 22 d'octubre de 1992 a la *Fundació Utopia d'Estudis Socials del Baix Llobregat* i publicada en el núm. 7 de la seva col·lecció de Quaderns. El text ha estat revisat, posat al dia i corregit en alguns punts per l'autor per al present Quadern.)

II. L'EUROPA COMUNITÀRIA COM A PUNT DE REFERÈNCIA DEMOCRÀTIC DE MOLTS PAÏSOS, NO NOMÉS EUROPEUS

No deixa de sorprendre que, mentre es reproduïen en els debats comunitaris les discussions sobre el dèficit democràtic de la Comunitat, i com superar-lo, hi ha molts països que s'apropen a l'Europa dels dotze perquè hi veuen el punt de referència democràtic i social. En efecte, al començament del 1993, hi ha vuit estats que ja hi han sol·licitat formalment l'adhesió: Turquia, Xipre, Malta, Àustria, Suècia, Finlàndia, Suïssa i Noruega.

L'article F. del Tractat disposa que un estat candidat a l'adhesió ha de complir tres condicions essencials: *identitat europea, un estatut democràtic, i el respecte dels drets de l'home*. A més, qualsevol nou ingrés no podrà qüestionar el patrimoni comunitari —és a dir, tot el conjunt legislatiu—, el qual es mantindrà per tal de preservar totes les realitzacions de la Comunitat. Ja s'han iniciat les negociacions amb Suècia, Àustria i Finlàndia, si bé estan condicionades al fet que prèviament el Tractat sigui ratificat pels dotze estats membres i que entri en vigor, així com que s'aprovi i s'estableixi el Fons de Cohesió.

Les sol·licituds presentades per països de l'Europa central i oriental han de ser examinades amb més atenció per la Comunitat, ja que hi perviuen alguns problemes que ja es van apuntar al començament de la seva transició política. D'una banda, la dificultat de crear primer i després de consolidar actituds i hàbits democràtics, i d'una altra, el risc de l'ultranacionalisme xenòfob i racista, amb resultats tan sagnants com els que estem vivint a l'antiga Iugoslàvia i a les regions de desapareguda República Democràtica d'Alemanya.

El risc que hi ha en aquests països de dirigir-se cap a sistemes polítics i socials desestructurats i amb greus problemes per a una bona part de la població en termes de pèrdua de llocs de treball i de previsions econòmiques negatives és més que una hipòtesi actualment, i afecta molt directament a l'Europa comunitària, cap a la qual miren aquells països i demanen ajut a més de comprensió. Coincideixo en aquest aspecte amb el dictamen que efectua la comissió de la CE quan, després de recordar que les noves democràcies veuen en Europa un símbol inequívoc dels valors fonamentals i de les aspiracions que els seus pobles han guardat a la memòria durant els llargs anys d'opressió que han viscut, manifesta molt pragmàticament que “... *consolidar la seva llibertat retrobada i estabilitzar el seu desenvolupament, no redunda tan sols en el seu interès, sinó també en el nostre*”.

III. DIMENSIONS POLÍTICA I ECONÒMICA DEL TRACTAT DE MAASTRICHT. REPERCUSSIONS SOBRE LA POLÍTICA SOCIAL

1. Raó de ser del Tractat

Fins al moment present s'han fet sentir veus tant a favor del Tractat, la majoria, com en contra, minoritàriament, tot i que aquestes es van incrementant en un sector de l'esquerra política espanyola (i no oblidem tampoc, com a dada significativa, el debat amb ocasió del referèndum francès). El Tractat va ser subscrit el 7 de febrer de 1992 i és el punt de partença per a la nova Unió Europea. Estava previst que es formalitzés la Unió a partir de l'1 de gener de 1993 si la ratificaven tots els estats membres. Això no es produirà a causa de la negativa danesa a realitzar un nou referèndum abans de la primavera d'aquest any, i també per la posició adoptada pel govern conservador britànic. Per tant, i sempre que el text acabi essent ratificat pels dotze estats, la Unió es formalitzarà a partir del primer dia del mes següent al dipòsit de l'instrument de ratificació del darrer estat signatari que compleixi aquesta formalitat (art. R.2).

L'objectiu global de la Unió és promoure un espai econòmic i social equilibrat i sostenible, mitjançant la creació d'un espai europeu sense fronteres interiors, l'enfortiment de la cohesió econòmica i social, i el reforçament de la cooperació econòmica mitjançant l'establiment d'una unió econòmica i monetària que conduirà a l'existència d'una moneda única. La cooperació entre els dotze estats membres també es considera com una garantia de pau davant de les turbulències bèl·liques que hi ha a no gaires quilòmetres de l'espai comunitari.

El Tractat constitueix una nova etapa –que continua les que van obrir el Tractat de Roma i l'Acta Unica Europea– d'acostament entre els pobles d'Europa. Es busquen els punts d'unió entre tots ells i es tracta d'evitar que la Comunitat sigui simplement una juxtaposició d'estats poc interessats en el projecte comú, tret que alguna mesura que s'hagi d'adoptar serveixi els seus interessos. La integració europea ha de potenciar un nou context econòmic i monetari, impulsar la política social i donar una progressiva carta de ciutadania a la unió política. Però, a més, el Tractat i el seu desenvolupament han de servir, segons el meu parer, per articular i assolir compromisos dinàmics entre els diversos interessos que tenen els estat membres sobre la construcció de la nova Europa, així com per associar al conjunt del pobles i dels seus ciutadans al projecte europeu.

La construcció de la nova Europa no és una tasca senzilla, i s'han de prendre les mesures adequades per fer-la més transparent i accessible als ciutadans, tant en les formes com en el fons. En aquest sentit es va manifestar la cimera europea de caps d'estat i de govern celebrada a Edimburg el 16 d'octubre, i s'ha reiterat en el Consell europeu d'Edimburg del passat 11 de desembre, en el qual s'ha remarcat que la ratificació del Tractat és necessària *“perquè es puguin efectuar progressos en la via de la Unió europea i perquè la Comunitat continuï essent un pol d'estabilitat en el continent en ràpida mutació, aprofitant els seus èxits registrats en les quatre últimes dècades”*. Com ha subratllat J. Delors, *“Europa ha ser explicada millor i ha de ser democràtica”*.

En resum, els poders públics comunitaris han de ser conscients de la importància d'escoltar els ciutadans, pas previ a la presa de decisions. Perquè realment seria preocupant per al futur de la

construcció europea que es prenguessin decisions importants que afectessin la vida dels ciutadans “... sense fer el més mínim esforç per advertir-los del que haurien d'esperar i sense donar mostra d'un mínim interès cap a les seves opinions”. (A. Heller, “Fragilidad Europea”, El País, 22.09.92).

2. Un sí crític al Tractat

Vull exposar amb tota claredat la meva postura sobre el Tractat de Maastricht. Em poso de la banda dels que defensen la seva potencialitat creadora des de l'anàlisi política, tot i reconeixent els seus dèficits i les seves insuficiències. Em sembla que el Tractat ha de ser llegit més en clau política i històrica que en clau estrictament tècnica o jurídica, tot i que també és obvi que aquesta lectura no serviria de res si no hi haguessin els instruments jurídics per possibilitar-la. Per primera vegada s'accepta explícitament en el debat comunitari que el projecte de construcció europea té un objectiu polític que és aconseguir la unió europea. D'aquesta manera, el debat sobre el text no pot ser només tècnic o econòmic, sinó que sobretot ha de ser polític. Tal com afirmava el Ministre d'Afers Estrangers, Javier Solana, quan va comparèixer el passat 16 de juliol davant la Comissió Mixta Congrés-Senat per a les Comunitats Europees, “... en el debat estan en joc no sols el futur de la nostra societat, sinó també el futur de les opcions polítiques que representen avui els interessos de la nostra societat”.

Cal acceptar que la redacció final del Tractat –suma de compromisos i negociacions entre tots els estats– de vegades pot ser difícil d'entendre, i fins i tot contradictòria. Però no hi ha dubte que el text provoca una ruptura política amb l'etapa històrica anterior, i és un bon esdeveniment que serveix com a catalitzador i com a propulsor. Per aquest motiu, coincideixo plenament amb el que ha escrit fa poc el President de la Comissió, J. Delors, amb un clarividient realisme: “*El Tractat és fruit d'anys de preparació i mesos de negociació entre dotze estats. Constitueix inevitablement un compromís deliberadament sospesat, així com un marc ferm per a la pròxima etapa de la integració europea. Refusar-lo i exigir que es torni a negociar seria obrir la caixa de Pandora i projectaria Europa cap al desconegut*”.

Torno a insistir que la meva posició no implica assentir al contingut total del Tractat. Però estic d'acord amb el seu valor de catalitzador del canvi a Europa, canvi que pot anar en una o altra direcció –i això ja no depèn del Tractat– segons quines siguin les forces econòmiques i socials que l'impulsin i el dirigeixin. Des d'aquest plantejament, no em semblen correctes, amb tota sinceritat, les crítiques adreçades al Tractat pel prestigiós filòsof francès Roger Garaudy, que l'identifica amb els interessos nord-americans i l'obertura total i incondicional a l'economia de mercat sense límit.

3. Les insuficiències dels indicadors de convergència

Recordo breument, en primer lloc, els indicadors de convergència previstos en el Tractat perquè els estats membres puguin avançar (a partir del 1996, segons el que s'ha previst en el text, per bé que el retard en la ratificació porta a pensar que aquesta data pot ser modificada) en el procés d'unió econòmica i monetària en la perspectiva de la creació de la moneda única europea per al 1999:

- * taxa d'inflació que no superi en 1,5% la mitjana dels tres estats amb menor nivell;
- * dèficit de les administracions públiques no superior al 3% del PIB;
- * nivell de deute públic que no sobrepassi el 60% del PIB;
- * pertinença a l'acord canviari del Sistema Monetari Europeu durant almenys dos anys dins de la banda estreta de la fluctuació de la moneda;
- * tipus d'interès que no superin en més de dos punts la mitjana dels tipus dels tres estats amb menor nivell d'inflació.

Penso que el compliment d'aquests indicadors és un requisit necessari per avançar en el procés de convergència, però cal no ignorar –i, per tant, s'ha d'explicar amb prou rigor– els costos que la seva aplicació representen per a un país com Espanya, i a més cal qüestionar-se si els terminis previstos en el Tractat s'ajusten a les possibilitats reals de tots els estats membres de la Comunitat. Però, *sobretot*, subratllo que aquests indicadors *mai no haurien de ser els únics a considerar, i per consegüent, que qualsevol altre quedés exclòs*. Hi ha altres indicadors que també han de servir com a punt de referència per aconseguir la convergència real, tant de caràcter econòmic (dèficit en la balança de pagaments, ocupació, renda per càpita, dotació d'infraestructura i béns públics) com social (despeses de protecció social, distribució de la renda, etc.). Coincideixo, així doncs, amb el criteri manifestat pel Parlament Europeu (PE), segons el qual la convergència de les economies nacionals no s'ha d'avaluar només mitjançant una apreciació ponderada del respecte als criteris fixats per a l'ingrés en la UEM, sinó també “... sobre la base d'altres criteris representatius, sobretot del nivell d'exclusió social i de degradació del medi ambient”.

En el disseny del model econòmic hi ha un aspecte fortament criticable, que és l'escàs control que tindrà el futur Banc Central Europeu, independent dels governs i dels parlaments, tant estatals com comunitari. Hi ha un veritable risc que aquest banc dissenyi polítiques monetàries fortament restrictives i que situï els governs dels estats en posició de pràctica impossibilitat d'aplicar polítiques fiscals de reequilibri a causa dels criteris estrictes dictats per la convergència. És precisament aquesta qüestió –junt amb l'argumentació que només seran dos països, França i Alemanya, els que controlaran la nova Europa– el que ha portat a destacats europeistes a no acceptar el Tractat, ja que entenen que no generarà riquesa sinó més pobresa. Ja he apuntat que el risc hi és, però es tracta que, bé per la via dels fets, bé per la via de la reforma institucional el 1996, hi hagi un control major i més rigorós d'aquest banc, així com un contacte permanent d'aquest amb els governs, els parlaments i les forces sindicals i empresarials. D'aquesta manera, i sé que el suggeriment és més que problemàtic per dur-lo a la pràctica, es corregiria un dels dèficits que té el Tractat.

4. La reducció de les desigualtats socials com a objectiu central

Convergir ha de significar anar reduint poc a poc les diferències que hi ha en el si de la CE. Tal com ha recordat el Comitè Econòmic i Social –un instrument jurídic infrautilitzat en l'àmbit comunitari, tot i que s'ha manifestat com a indispensable per a la participació dels agents socials en el procés de construcció europea–, no es tracta només d'aconseguir una millora

absoluta de les condicions econòmiques, sinó que també s'ha d'aconseguir un reequilibri i una convergència real en termes d'aproximació dels ingressos disponibles, acostament de les estructures econòmiques i socials i de les relacions laborals, dels nivells de benestar social, i d'una decidida implicació dels agents socials (patronals i sindicats) en totes les qüestions que els afectin. El *laissez-faire* i l'economia lliure de mercat no són suficients per garantir un desenvolupament europeu econòmicament encertat i socialment equilibrat. A més, la necessitat de buscar un equilibri harmònic entre estats i regions no és només una exigència econòmica, sinó també una demanda social requerida per l'art. 130 A del Tractat, quan afirma que: “*per tal de promoure un desenvolupament harmoniós del conjunt de la Comunitat, aquesta desenvoluparà i prosseguirà la seva acció encaminada a reforçar la seva cohesió econòmica i social*”.

Així doncs, en el desenvolupament correcte dels fons econòmics de suport a les polítiques estructurals, i en l'ampli i ràpid desenvolupament legal i/o convencional del programa d'acció de la Carta, es troben els eixos perquè la Unió Europea pugui gaudir d'un sòlid suport popular per part del conjunt dels ciutadans en general i dels treballadors en particular.

VI. LA COHESIÓ ECONÒMICA I SOCIAL, ELEMENT CLAU DE LA POLÍTICA SOCIAL

1. Objectiu: reduir les desigualtats entre estats, regions i persones

La cohesió econòmica i social ha de tendir a reduir les diferències entre les diverses regions europees i a superar el retard de les més desfavorides. La Comunitat, per a això, disposa dels Fons Estructurals Comunitaris (els ja existents del FSE, FEDER i FEOGA (FSE: Fons Social Europeu; FEDER: Fons de Desenvolupament Regional; FEOGA: Fons Europeu d'Orientació-Garantia Agrícola.), a més del nou Fons de Cohesió, ja polèmic abans que es posi en funcionament, previst per al 1993) com a instruments bàsics per atenuar aquestes diferències, que són més que residuals.

Com s'ha d'aconseguir la cohesió, segons el meu parer? De ben segur, no per la via dels salaris baixos i el deteriorament de les condicions laborals. S'ha d'actuar en la millora d'infraestructures i en una millor i més completa educació i qualificació de la mà d'obra, com a maneres d'anar reduint les diferències de productivitat entre les diverses regions i per avançar en el camí d'un equilibri harmònic entre totes elles.

Dades comunitàries posen de manifest que prop del 20% de la població, més de 60 milions de persones, viuen en regions amb renda per càpita inferior al 75% de la mitjana comunitària i amb un atur que pot assolir taxes del 30% –amb diferències tan importants entre les taxes de desocupació que oscil·len entre l'1,5% de Luxemburg i el 29% a Andalusia, o dit altrament, quasi 19 vegades més.

Aquestes dades indiquen amb claredat l'existència d'un dualisme econòmic entre les regions europees i d'unes diferències entre elles que són superiors a les de qualsevol altra zona econòmica i política en el món industrialitzat. És un problema al qual s'han de dedicar grans quantitats econòmiques, i des de la convicció que la seva resolució no es produirà a curt termini, com ho demostren els mateixos estudis comunitaris. En efecte, per equilibrar els

retards existents entre les diverses regions entre el 1994 i l'any 2010 es calcula que les necessitats d'inversió pujarien a més de 50.000 milions d'ecus anuals.

2. Els Fons comunitaris

La reforma del FSE, FEDER i FEOGA, realitzada a partir del 1988 amb l'establiment de plans globals i plurianuals, ha tingut una incidència quantitativa gens menystenible sobre el mercat de treball, i es calcula que haurà permès durant el període 1983-1993 la creació de prop de 500.000 nous llocs de treball, dels quals 120.000 corresponen a Espanya. Ara es tracta de millorar l'eficàcia de les accions empreses i d'augmentar les dotacions a les regions menys desenvolupades, amb una participació més directa de les forces socials en els procediments de programació. En una perspectiva optimista –que ha de ser matisada per les circumstàncies de crisi econòmica en què ens trobem i les fortes reticències dels països “rics” comunitaris a incrementar les seves aportacions a les CE– l'increment de les partides dels fons existents, més les dedicades al nou Fons de Cohesió, podria significar que algunes regions espanyoles dupliquessin el volum de fons econòmics disponibles en el període 1993-97 respecte al període 1988-92.

La creació del Fons de Cohesió està prevista expressament en el Tractat de la Unió (art. 130 D), de manera que aquest proporcioni contribució financera a projectes de medi ambient i a xarxes transeuropees en matèria d'infraestructura i transport. El Consell Europeu d'Edimburg ha previst un import pressupostari de 15.150 milions d'ecus durant el període 1993-99, del qual podran beneficiar-se els quatre països (Espanya, Portugal, Grècia i Irlanda) el PNB per càpita dels quals és inferior al 90% de la mitjana comunitària. La taxa de cofinançament dels diversos projectes per part de la Comunitat se situarà entre el 80 i el 85%.

3. Política social i cohesió

Dins de l'objectiu bàsic d'aconseguir la cohesió econòmica i social, la política social se n'ha de considerar un component essencial, i s'ha de tendir a l'aproximació dels sistemes de relacions laborals dels diversos estats, a la potenciació de la participació dels treballadors i de les seves organitzacions, i a una millora de la formació de la mà d'obra que possibiliti el creixement de l'activitat productiva. És cert que el cost laboral de la mà d'obra és un aspecte important per aconseguir tal cohesió, però també és cert que són més importants, com ha subratllat correctament la CES, *“la qualificació de la mà d'obra i l'existència d'un sistema modern de relacions industrials consensuat entre els interlocutors socials, amb una participació més destacada d'aquests a tots els nivells, incloent-hi l'uropeu”*.

La política social, a més, haurà d'atendre, per tal d'aconseguir aquesta cohesió demandada per les normes comunitàries, les mutacions esdevingudes en el mercat de treball, amb l'increment de les modalitats contractuals atípiques, i la resolució del problema de l'atur. S'ha mantingut, i no em sembla exagerada l'argumentació, que la qüestió de l'ocupació *“... podria resultar el taló d'Aquiles de la Unió Monetària, Política i Social europea, ja que... quant atur pot aguantar-se?”* (T. Roth, “Desempleo, el principal escollo para la convergencia europea”, Cinco Días, 7.07.92).

RECAPITULACIÓ FINAL

Com he indicat al començament, he exposat les meves tesis i idees sobre alguns aspectes que incideixen bàsicament en el procés de construcció de la dimensió social europea. Vull formular, per acabar, unes breus consideracions sobre com avançar en el procés de canvi social a Europa.

És bo i convenient recordar, en aquest moment de certa paràlisi d'idees en què ens trobem, que els avenços socials al llarg de la història mai no s'han produït d'una manera lineal i sense cap obstacle. Com a mostra, vegeu el supòsit del reconeixement del dret a la llibertat sindical, que va costar la vida a molts treballadors al llarg del segle XIX. En l'àmbit de la construcció europea, la reflexió anterior encaixa plenament: els avenços socials que s'han produït –mínims en comparació amb els realitzats en el terreny econòmic– han hagut de vèncer moltes reticències, i en gran mesura han estat possibles per la pressió del moviment sindical i de les forces polítiques progressistes, que van portar les instàncies comunitàries al convenciment que difícilment una gran part de la població europea, els treballadors, se sentiria implicada en la construcció de l'espai comú si no advertien que també uns certs aventatges i drets s'adreçaven a ells. Però, com he explicat en la meua exposició, encada queda molt per fer, i l'efectiu desenvolupament del Tractat pot contribuir a l'avenç de la dimensió social europea.

L'anàlisi històrica del naixement, primer, i desenvolupament després, dels drets laborals, tant a escala nacional com comunitària, em porta a concloure que no s'ha d'esperar que totes les solucions provenguin dels poders públics. Els drets laborals difícilment haguessin adquirit carta de ciutadania legal si no hi hagués hagut la pressió, serena però constant, dels moviments sindicals i les forces polítiques progressistes.

La construcció de la nova Europa, en conclusió, només serà possible en la mesura en què hi participin activament els sindicats i els treballadors. Desitjo una nova Europa plenament oberta a l'exterior, que estableixi llaços polítics, econòmics i socials amb els països de l'antic bloc comunista, i que fixi unes regles del joc que permetin unes relacions estables amb els països del sud de la Mediterrània i que responguin al fenomen migratori, cada vegada més important.

3. ELS SINDICATS DAVANT LA CONSTRUCCIÓ EUROPEA

(**Textos publicats** a “Maastricht y la cuestión sindical”. *Noticias Obreras*, núm. 1086-1087 del 16.12.92 al 15.01.93, pàgs. 25 a 34. La selecció de les frases recollides en el present Quadern ha estat realitzada per *Cristianisme i Justícia*.)

UN SÍ CRÍTIC AL TRACTAT

UGT:

Arguments a favor: En el terreny social, hi ha un reconeixement explícit del paper dels interlocutors socials: s'obre la possibilitat que aquests assoleixin acords a nivell europeu i que aquests acords es reflecteixin en el pla legislatiu.

Arguments en contra: Denuncien que en el Tractat es remarquen massa els aspectes monetaris, en general molt clarament definits, mentre que hi ha un alt grau d'ambigüitat i manca de concentració en els temes socials de cohesió.

El millor exponent de la persistència d'aquest dèficit democràtic és el fet que el parlament continuï sense tenir plena capacitat legislativa, com s'esdevé amb els parlaments nacionals.

CCOO:

A favor: Els acords de Maastricht representen fer un pas més enllà del simple desenvolupament del Mercat Unic com a fil conductor del projecte europeu, tal i com es va dissenyar en l'Acta Unica el 1986 i, per tant, un avenç del “govern de l'economia”.

En contra: Mentre s'avança clarament en l'objectiu de la unió monetària i d'aconseguir una moneda única, els objectius d'aconseguir una major articulació entre les diferents economies, més democràcia i participació ciutadana en les decisions polítiques i una major igualtat social, queden en un segon pla, amb avenços importants però molt insuficients.

D'altra banda, els objectius de convergència monetària que s'han quantificat per al 1997 estan excessivament orientats cap al principi de l'estabilitat monetària i cap a una política que pot significar per a la gran majoria de països, l'aplicació d'una política monetària i fiscal restrictiva, amb elevats costos socials.

ELA-STV:

A favor: El Tractat fixa un conjunt de bases que si són desenvolupades en la seva totalitat, poden ser eficaces per al desenvolupament econòmic i social de la Comunitat. Rebutjar Maastricht conduiria a la paralització de qualsevol iniciativa de la legislació social i donaria carta blanca a les forces econòmiques.

En contra: Els criteris de la UEM no tenen en compte l'economia real, amb el risc de sacrificar, com sempre, l'ocupació i les despeses socials.

UN NO AL TRACTAT

USO:

Maastricht va fer aigües en el moment que onze estats van decidir seguir endavant malgrat que el Regne Unit –no res menys– no va subscriure el protocol social del Tractat. En aquest instant, el Tractat esdevenia invàlid pel principi d'unanimitat que exigeix el funcionament de la Comunitat Europea per a les grans decisions. La resta, referèndum danès, francès, deslleialtat intercomunitària en les polítiques econòmiques i monetàries.

La qüestió de fons és que Maastricht reitera i agreuja els desequilibris endèmics de la construcció europea: altíssima velocitat d'integració econòmica i monetària –inassolible avui per a, com a mínim, la meitat dels socis comunitaris, entre ells Espanya– i escassíssima velocitat del procés de cohesió social i econòmica i del desenvolupament de la cohesió i els controls polítics que vagin eliminant l'anomenat “dèficit democràtic” amb què s'està construint la unió europea; dèficit del qual Maastricht és un clar reflex.

Advoquem per un referèndum a Espanya que no es limiti al “sí” o “no” pelats, sinó que introdueixi com a tercera possibilitat la substitució de Maastricht per un Tractat de la Unió més sòlid i equilibrat, amb més fonament popular i dels diversos estats de la Comunitat Europea.

CGT:

Pràcticament per unanimitat es va pronunciar per un “no” rotund en contra del Tractat de Maastricht. Anteriorment, el Comitè Confederal s'havia pronunciat igualment (3-7-92) a favor de la convocatòria de referèndum.

INTG-CIG:

Entenen que el Tractat de Maastricht és un pas més en la construcció d'una Europa insolidària.

Amb Maastricht es garanteix un control macroeconòmic de les economies dels estats que conformen la CE, des de les cúpules governants i a través del Banc Central Europeu, impedit –o si més no, fent més difícil– que des de qualsevol estat membre es pugui realitzar en el futur una política menys conservadora i més social.

TEMES PER PENSAR SOBRE MAASTRICHT

N.B. Preferim presentar-lo com a temes i no com a qüestionari, tot i que moltes vegades el redactat tingui la forma de preguntes. I fem aquest elenc més llarg i detallat que altres vegades, perquè amb freqüència es tracta de preguntes que encara no tenen una resposta ràpida, i el que se'ns demana és, sobretot, *reflexió i estudi*.

1. Informació i coneixement sobre Maastricht

¿Creus que els ciutadans tenen prou coneixement del que hi ha en joc a Maastricht? ¿Creus que en tens tu (almenys abans de llegir aquest Quadern)? En cas negatiu, ¿et sembla que aquesta manca d'informació en una qüestió que ens afecta tant, és símptoma d'una democràcia sana o d'una democràcia dèbil i malalta?

Quines accions caldria engegar per millorar aquest capítol?

2. Europa de financers o Europa d'éssers humans

Es diu sovint que Europa s'està construint *només* sobre bases econòmiques i que es decuiden els aspectes socials i polítics, que tenen la mateixa importància o més. ¿Comparteixes aquest judici? Mira de formular les raons que tens, o les dades que coneixes, en favor tant d'una resposta afirmativa com negativa.

¿Et sembla que a l'Europa dibuixada, el treball es mou amb la mateixa facilitat i els mateixos avantatges que el capital? ¿O la internacionalització del capital va molt més ràpida que la del món del treball? ¿És just, això? ¿O inevitable? ¿Quines accions s'haurien d'engegar per aconseguir una igualtat de tractament per a tots dos?

Ha estat objecte de crítiques l'escàs control que el Tractat de Maastricht preveu per al futur Banc Central Europeu, per la possibilitat que aquest Banc dissenyi polítiques monetàries molt restrictives. ¿Creus que un Banc Central tan independent pot ser una espècie de poder fàctic totalitari, superior a tots els poders polítics democràtics?

3. Europa d'uns pocs o Europa de tots els europeus

Els textos d'aquest Quadern insisteixen que la convergència només a nivells macroeconòmics (inflació, taxes de interès, etc.) pot incrementar els processos de marginació i exclusió social de molts europeus (es calculen en uns 44 milions). El model econòmic que dissenya el Tractat de la Unió ¿creus que augmentarà les desigualtats socials i els fenòmens d'exclusió social o millorarà les condicions de vida per a la major part possible dels europeus? Si mires el teu lloc quotidià de treball, quins fenòmens trobes que serviren per contestar aquesta pregunta? Quina resposta sortiria d'aquestes dades concretes que tu coneixes per experiència?

4. El preu d'Europa

Res del que s'ha exposat anteriorment en aquest Quadern no significa que Europa hagi de ser

un paradís al qual s'arriba sense pagar cap preu, ni una recepta màgica amb respostes per a tot. Cal, doncs, examinar si estem disposats a pagar els costos de la construcció europea. ¿Creus que hi estàs disposat? ¿Hi està la gent que coneixes? ¿Et sembla que hi està Catalunya, o la resta d'Espanya?

I en cas negatiu, pregunta't: quina seria, per tu, l'alternativa?

Quines són les raons d'aquesta negativa? ¿La tradicional mandra o comoditat de l'ésser humà? ¿O el fet que aquests costos els pagaran només uns pocs enlloc de distribuir-se equitativament entre tots?

Si creus que es tracta d'això últim, busca exemples d'aquesta manca d'equitat, i camins per corregir-la.

5. Mercat europeu de treball

Els que creuen que Europa ofereix solucions per a tot, no concebeixen aquestes solucions de la mateixa manera. N'hi ha que creuen que acomodar-nos a la normativa europea produirà una gran creació de treball que compensarà les destruccions produïdes amb anterioritat. Altres subratllen que només si els treballadors tenen veu i vot en les qüestions que afecten el món de l'empresa i de l'economia, serà veritat aquest pronòstic.

Cal aclarir llavors –per entendre's– què significa això de “liberalitzar el mercat de treball per enfrontar-nos als reptes europeus: si es tracta de donar majors facilitats per acomiadar els treballadors, o de reordenar les modalitats de contratació temporal, o d'incentivar les polítiques de formació contínua del treballador, o d'adequar el volum de personal de les empreses en crisi combinant-lo amb polítiques de requalificació dels afectats...

En el món particular en què tu et mous (lloc de treball, amics, familiars...), ¿on et sembla que s'està posant l'accent?

Per la informació general que reps en premsa, televisió, etc., ¿on et sembla que s'està posant l'accent a nivell europeu?

¿Et sembla correcte? ¿On et sembla que s'hauria de posar?

6. El principi de subsidiarietat a Europa

És considerat com un principi sacrosant. Els catòlics apel·len per a ell a encíclics pontificies (per exemple, *Quadragesimo anno*, del 1931) i els calvinistes al mateix Calví. Citem aquí l'article G del Tractat de Maastricht on es diu que (excloent-hi naturalment els àmbits que són d'exclusiva competència comunitària), la Comunitat actuarà:

“sols en la mesura en què els objectius de l'acció pretesa no puguin ser assolits de manera suficient pels estats membres i, per consegüent, puguin aconseguir-se millor a causa de la seva dimensió o dels efectes de l'acció contemplada a nivell comunitari”.

¿Et sembla que el Tractat de la Unió respecta el principi de subsidiarietat? (entre la Comunitat i els estats o entre estats i nacionalitats o entre regions i municipis). La pregunta val tant per a les relacions “verticals” (de poders centrals a poders més perifèrics) com per a les relacions “horitzontals” (dels poders comunitaris a les forces socials).

7. Política de defensa pròpia?

¿Necessita Europa una política europea de defensa, no subordinada a l'estratègia militar de l'OTAN? El Tractat de Maastricht deixa oberta la porta a aquesta possibilitat. El que ara suscita aquesta pregunta són les veus que s'ha alçat assenyalant que la intervenció europea en el conflicte de l'antiga Iugoslàvia hauria estat més ràpida, més eficaç i menys vergonyosa si aquesta política comuna existís.

Què opines d'aquesta acusació?

8. Poders del Parlament Europeu

¿Acceptaries un increment dels poders del Parlament europeu, i un decrement dels poders del Consell de Ministres i de la Comissió? ¿Fins i tot a costa del fet que redueixin els poders de les diverses instàncies comunitàries (regionals, locals, etc.)? ¿En quin camp seria desitjable aquest augment dels poders del Parlament Europeu?

9. La immigració a Europa

Aquest és un tema que ens afecta molt i que provoca molta visceralitat. Uns parlen de l'Europa “fortalesa”. El Tractat de la Unió parla de lliure circulació de persones, com una de les seves quatre grans llibertats. Però sembla que aquesta llibertat només va adreçada als ciutadans comunitaris, i que acords posteriors (Schengen, Trevi...) hagin extremat la rigidesa de les fronteres europees. També és freqüent sentir que els immigrants treuen els llocs de treball als nacionals, i que la seva expulsió contribuiria a la millora del mercat intern. A això n'hi ha que responen que els immigrants ens són imprescindibles perquè fan feines que cap “ciutadà” no vol realitzar.

Reflexiona sobre aquest problema al voltant dels tres punts següents:

- a) ¿Amb quina posició et sents més identificat? Per què?
- b) ¿És lògic pensar que a base de lleis es frenarà la immigració? ¿O cal pensar que la necessitat humana de supervivència no coneix fronteres ni riscos?
- c) Quina política d'immigracions haurà de seguir la nova Europa per conjugar el reconeixement dels extracomunitaris ja assentats, i per absorbir el flux potencial d'immigració que permeti la situació econòmica i social?
- d) Als segles XIX i XX van ser els europeus els grans immigrants a Amèrica i Oceania. ¿Volem construir ara per al segle XXI una Europa comunitat plural oberta, o un gueto de grans dimensions?

10. Europa i la solidaritat

Tant un no-creient com un cristià poden acceptar que el crit de la Revolució Francesa (“llibertat, igualtat, fraternitat”) és una mena de “matriu cultural” de l'Europa moderna. Joan Pau II va dir a França el 1980 que “llibertat, igualtat i fraternitat representen l'expressió d'uns valors cristians” i que “els que van formular aquest lema volien actuar a favor de l'home”.

¿Et sembla que l'Europa que es perfila a través del Tractat de Maastricht és una Europa prou fidel a aquests ideals originaris? ¿Mereix doncs de debò el nom d'Europa? O si no, quins d'aquests ideals et sembla que falten i per quins són substituïts? ¿Pot la nova Europa que sorgeix del Tractat de Maastricht contribuir a crear un món més solidari? ¿Què cal per a això?

11. Espanya i Europa

Aquests dies hem assistit a una certa polèmica pública que podria resumir-se així:

- Espanya ha d'entrar *com sigui* en l'Europa de la “primera velocitat” complint per al 1996 els criteris de convergència nominal (descens de la inflació, control de la despesa pública, etc.), encara que això pugui representar un augment important de l'atur.
- La lluita contra l'atur ha de ser l'objectiu prioritari, encara que impedeixi un descens de la inflació i ens impedeixi entrar a l'Europa de la “primera velocitat”.

¿Amb quina de les dues posicions et quedaries?

¿És versemblant que una Espanya amb desordres socials notables (fruit d'una xifra intolerable de desocupats) tampoc podria ser acceptada a Europa, encara que complís els requisits tècnico-jurídics?

12. Finalment

Un cop examinats tots els problemes anteriors, t'aconsellem que rellegeixis el Quadern, i que hi busquis en quines pàgines es troben els elements per a la resposta o, si més no, per a la reflexió.

Telf: 93 317 23 38; Fax: 93 317 10 94
espinal@redestb.es; <http://www.fespinal.com>